

VI. SPRAWOZDANIA I INFORMACJE

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI „MŁODOCIANI MORDERCY” Poznań 10 - 11 XII 2001 r.

W dniach 10 - 11 grudnia 2001 roku w Poznaniu z inicjatywy Komisji Socjologicznej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauki i Zakładu Resocjalizacji Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu odbyła się konferencja pt.: „Młodociani mordercy”.

Uwagę wielu społeczeństw zajmuje dziś skala i drastyczność przestępstw popełnianych przez nieletnich i młodocianych. Analiza statystyk, wyników badań empirycznych, a również obserwacja życia codziennego wskazuje, że najmłodszy coraz częściej stają się sprawcami najcięższych przestępstw, wśród których niepokojąco wzrasta liczba morderstw. W zależności od uprawianej dziedziny nauki, przekonań, wyobrażanego kształtu ładu społecznego wskazuje się na odmienną genezę zjawiska oraz inaczej formułuje się dyrektywy dotyczące najskuteczniejszych form zapobiegania. Złożoność problemów przestępczości i zachowań agresywnych, wymykająca się możliwościom wytlumaczenia w ramach jednej gałęzi nauki, każe się nam zwrócić ku podejściu interdyscyplinarnemu. Stąd też idea konferencji z udziałem pedagogów, socjologów, prawników, psychiatrów i psychologów poświęconej najcięższym zbrodniom popełnianym przez nieletnich i młodocianych. Miała ona zaprezentować dorobek teoretyczny i empiryczny dotyczący problemów przestępczości nieletnich i młodocianych, ze szczególnym uwzględnieniem popełnianych przez nich zabójstw. Chodziło również o wypracowanie wspólnej koncepcji przeciwdziałania dalszemu wzrostowi tego niezwykle niepokojącego zjawiska. Problematyka przedstawionych wystąpień zamykała się w następujących grupach tematycznych:

- 1) wpływ zmiany społecznej na postawy młodzieży wobec zachowań dewiacyjnych,
- 2) dynamika przestępczości nieletnich,
- 3) determinanty zabójstw popełnianych przez nieletnich i młodocianych,
- 4) nadzieje i możliwości resocjalizacji młodocianych zabójców.

Licznie przybyli na konferencję uczestnicy wysłuchali 16 referatów, a także brali czynny udział w towarzyszącej im dyskusji. Ogromne zainteresowanie nie tylko ze strony naukowców, studentów, ale również mediów potwierdziło, że jest to problem niezwykle palący i wymagający głębszej analizy.

Pierwszy dzień obrad podzielony został na trzy części. W czasie sesji inauguracyjnej przybyłych na konferencję powitał prezes PTPN prof. dr hab. L. Kozacki oraz prof. dr hab. W. Ambrozik – kierownik Zakład Resocjalizacji WSE UAM Poznań. Referaty wygłosili prof. zw. dr hab. B. Hołyst z Uniwersytetu Łódzkiego – *Kryminologiczna problematyka zabójstw dokonanych przez nieletnich*, prof. dr hab. J. Włodarek z UAM Poznań – *Zmiana społeczna a dewiacyjne zachowania młodzieży* oraz dr A. Wolska z Uniwersytetu Szczecińskiego – *Młodociani sprawcy zabójstw w rodzinie*.

Mówiąc o kryminologicznych aspektach zabójstw, prof. dr hab. B. Hołyst zwrócił uwagę na to, że jednym z istotnych czynników wzrostu przestępczości nieletnich jest brak polityki anty-wiktyimizacyjnej. W swoim wystąpieniu podkreślił konieczność szerszego spojrzenia na etiologię zabójstwa, poprzez pogłębienie badań na indywidualnymi cechami sprawcy z punktu widzenia biologii. Prof. B. Hołyst dokonał charakterystyki przestępczości nieletnich, kładąc silny nacisk na coraz popularniejsze w Polsce nowe ruchy religijne oraz spóźnioną reakcję Kościoła w tym względzie. Prof. dr hab. J. Włodarek uwypuklił wpływ zmiany społecznej na podstawowe środowiska socjalizacyjne dzieci i młodzieży, które w jej obliczu przestają wypełniać prawidłowo swoje elementarne zadania. Dr A. Wolska przedstawiła wyniki badań dotyczących etiologii zabójstw popełnianych przez młodocianych. Podkreśliła konieczność analizy wewnętrznych stosunków rodzinnych, zwłaszcza relacji w układzie sprawca-ofiara.

Po przerwie uczestnicy konferencji wysłuchali trzech referatów. Wystąpienia wygłosili: pracujący w Klinice Psychiatrii Sądowej w Pruszkowie dr Z. Majchrzyk – *Niezrozumiałe motywy*

zabójstw dokonywanych przez młodocianych, prof. dr hab. A. Michalska z UAM Poznań – *Postawy młodzieży wobec przemocy* oraz dr K. Masłowska z Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji – *Sylwetki psychospołeczne młodocianych sprawców zabójstw*. Analizując przypadki zachowań agresywnych nieletnich sprawców, dr Z. Majchrzyk wyróżnił najczęściej spotykane typy motywów, a wśród nich: ekonomiczno-rabunkowe, seksualne, agresywne. Zwrócił również uwagę na znaczenie zmiany społecznej oraz mass-mediów wobec zmniejszenia mechanizmów kontrolnych. Dr K. Masłowska na podstawie wyników badań przeprowadzonych w latach 80-tych przedstawiła przyczyny zabójstw popełnianych przez młodocianych, kładąc nacisk na relacje rodzinne. Z kolei prof. A. Michalska, analizując przyczyny zachowań agresywnych wśród młodzieży, zwróciła uwagę na brak zdolności osiągania kompromisu w rozwiązywaniu problemów i zastępowanie jej metodami siłowymi. Zdaniem referentki okolicznością sprzyjającą przemocy wśród dzieci i młodzieży jest narastające zobojętnienie wobec jej przejawów.

W popołudniowej części obrad wygłoszone zostały cztery referaty. Dwa pierwsze wystąpienia oparte były na codziennych doświadczeniach zawodowych referentów. Temat pierwszego wystąpienia, przygotowanego przez mgr K. Stasińskiego z Zakładu Karnego w Potulicach przy współpracy z prof. dr hab. T. Sołtysiak z Akademii Bydgoskiej, brzmiał *Rodzicobójstwa a inne morderstwa młodocianych*. Drugi – autorstwa dr J. Pobochoy, pracującego w Areszcie Śledczym w Szczecinie – zatytułowany był *Problemy orzecznictwa sądowo-psychiatrycznego młodocianych zabójców*. Mgr K. Stasiński w ramach prezentacji wyników badań empirycznych dokonał charakterystyki sytuacji rodzinnej rodzicobójców, stawiając hipotezę, że morderstwa te mogą być skutkiem przekroczenia punktu krytycznego przemocy i agresji w rodzinie. Dr J. Pobochoa zwrócił uwagę na istotę problemów związanych z orzecznictwem sądowo-psychiatrycznym. Poruszył jedną z najważniejszych kwestii, a mianowicie stan poczytalności sprawców przestępstw.

Pierwszy dzień obrad zamknęły referaty prof. dr hab. W. Ambrozika z UAM Poznań pod tytułem *Historia życia mordercy – analiza przypadku* oraz dr F. Zielińskiego z tego samego ośrodka na temat *Kulturowych i cywilizacyjnych ram agresji*. Prof. W. Ambrozik przedstawił koleje losu wielokrotnego recydywisty z lat 70-tych, odnosząc jego sytuację do czasów współczesnych. W swoim wystąpieniu dr F. Zieliński podkreślił rolę ojca w wychowaniu. Zwrócił uwagę na naturalność takich zachowań jak bunt i agresja, które winny być odpowiednio skanalizowane.

W porannej części drugiego dnia uczestnicy wysłuchali wystąpień prof. dr hab. A. Frączka z Uniwersytetu Warszawskiego pod tytułem *Zmiany i natężenie przestępczości agresywnej wśród młodzieży w okresie przemian (lata 1990 - 1997)*, dr J. Kurzępy z Uniwersytetu Zielonogórskiego – *Pogranicza życia i śmierci*, prof. dr hab. J. Miluskiej z UAM Poznań – *Proces akulturacji a agresja społeczna* oraz prof. dr hab. W. Poznaniaka z UAM Poznań na temat *Przemocy w grach elektronicznych – wybrane skutki psychospołeczne*. Prof. A. Frączak na podstawie danych surveyowych oraz statystyk policyjnych i sądowych zilustrował dynamikę wzrostu przestępczości w latach 1990 - 1997. Ogromne poruszenie wywołała prezentacja danych ilustrujących wzrost i stopień brutalizacji przestępstw dokonywanych przez kobiety. Wystąpienie dr J. Kurzępy, zajmującego się patologiami pogranicza dotyczyło specyficznych technik aktywizacji młodzieży zamieszkującej te tereny. Prof. J. Miluska, posługując się kulturowymi koncepcjami agresji, wskazała na znaczenie otwartości i dostępności kultury na kształtowanie się zachowań dewiacyjnych. Referat prof. W. Poznaniaka zawierał ciekawą typologię gier elektronicznych oraz hipotezy dotyczące psychologicznych zysków i strat płynących z angażowania się wirtualności.

Ostatnia część konferencji poświęcona była refleksji nad potencjalnymi i rzeczywistymi możliwościami resocjalizacji nieletnich zabójców, ale również innych skazanych. Zagadnienia te w swoich referatach podjęli prof. dr hab. H. Machel z Uniwersytetu Gdańskiego – *Resocjalizacja zabójców – nadzieje i możliwości* oraz dr T. Sakowicz z Akademii Świętokrzyskiej – *Resocjalizacja młodocianych morderców na przykładzie wypowiedzi skazanych odsiadujących wyroki w zakładach karnych*. Były to niezwykle ważne głosy apelujące o zachowanie dystansu wobec narastającego ze strony społeczeństwa nacisku na stosowanie niezwykle represyjnych i długotrwałych kar wobec nieletnich. Dr T. Sakowicz podkreślił, że młodzi ludzie popełniający morderstwo zaczynają swoje życie od surowych wyroków, które na wiele lat, a czasami na zawsze pozostawiają ich na marginesie życia społecznego. Zdaniem referenta elementem koniecznym dla prawidłowego przebiegu procesu resocjalizacji jest podmiotowe traktowanie skazanego, co wyraża się w jego aktywnej postawie kreatora swojej przyszłości. Prof. H. Machel, omawiając współczesny system

oddziaływań wychowawczo-resocjalizacyjnych, wskazał na jeszcze jeden, niezwykle istotny element niweczący starania pomocy nieletnim w konflikcie z prawem, a mianowicie tzw. drugie życie.

Podsumowania konferencji dokonał prof. W. Ambroziak, mówiąc o konieczności przełamania poczucia lęku i bezradności społeczeństwa wobec narastającej brutalizacji życia społecznego.

Omawianą konferencję należy uznać za niezwykle udaną. Referenci w swoich wystąpieniach poruszyli wiele ważnych kwestii, które zostały jeszcze dodatkowo wzbogacone w trakcie burzliwych dyskusji. Konferencja pokazała z jak niezwykle złożonym zjawiskiem mamy do czynienia i jak istotne dla jego zmiany jest podejście interdyscyplinarne. Należy wyrazić nadzieję, że prace nad tym niezwykle ważnym problemem będą kontynuowane, a kontakty nawiązane podczas konferencji zaprocentują istotnymi refleksjami teoretycznymi i praktycznymi.

Agnieszka Barczykowska